

OLÁH JÁNOS Az intéző háza

A ház magasan az utca fölé emelkedett. Az utcafrontot hivalgó oszlopok őrizték. A homlokrészt zöld deszkaimpanon zárta le. Alatta nyílt a nehéz kétszárnyú ajtó, amely a fenyők árnyékában szétterpeszkedő szobákba vezetett. Különös épület volt ez, nem hasonlított a falu többi hagyományosan sátorotetős, telekhatárra épült, egymásnak mogorván, vagy inkább tapintatosan hátat fordító, s az ekként képződött belső udvarra tornáccal könyöklő házához, de nem hasonlított az újabbakhoz sem, amelyek az érvényben lévő szabályok szerint a telek közepére épültek, s a rendelkezések értelmében átlátható kerítéssel voltak körülveve, kiszolgáltatva a kíváncsi szomszédok tekintetének.

Félúton állt a felvégen épült százados tiszafák, öles platánok mögül kifehérlő múlt-századi kastély és a falu közepén éppen a vasútállomásra ásitó templom között, szemben a valamikori hangyával, a mostani szövetkezeti bolttal.

Az egykori intéző építtette saját magának, de a puritán, ugyanakkor különös stílus mintha előre jelezte volna az épület későbbi rendeltetését. Amikor a háború után az intéző Ausztriába szökött, a ház az állam tulajdonába került, rendőrség lett belőle. Hogy rendeltetésének változását félreérthetetlenül, mindenki számára jelezzék, az utca felé futó füves rézsűre egy körülbelül két méter átmérőjű gipszkört helyeztek, amiből egy ótágú csillag, s alatta a sarló és kalapács volt kidomborítva. A domború részeket vörösre festették, a többit kékre. Az eső, a fagy persze lekoptatta az olajfestéket, s alóla piszkosfehéren tűnt elő itt is, ott is a gipsz.

Hárman ültek az őrs – ez volt röviden a falusiak számára a rendőrség neve – hűvös, kissé sötét és nyirkos hivatali szobájában, és kártyáztak. Dühödt szenvedéllyel játszották a huszonegyet. Egész halom pénz állt az asztalon, volt köztük zöld tízes, kék húszas, barna ötvenes, de a legtöbb a piros százas. Az apróval nem vesződtek. Ma kaptak fizetést mind a hárman. Egyelőre egyikük se volt nyerésben. Megátalkodott egyhangúsággal vándorolt kézről kézre a pénz, és senkinél se akart megállapodni. Béla tudta, hogy neki kell veszítenie, mégse mert kiszállni, megadóan várta a sorsát.

Nemrég került haza rendőrnek. A katonaságnál beszéltek rá. Arany életed lesz, mondta a toborzó tiszt, ülsz csak a hűvös irodában, amíg a többiek kinn izzadnak a mezőn, vagy a jó meleg kályha mellől nézed, hogyan hordják havas, sáros télben a ganyét. Falusi

gyerek volt, tudta, miféle végső érvekhez nyúlhat, amikor a kötelező abrakadabrárt hatástalanul elszavalta. Béla nem szerette a mezei munkát, így hát a tisztnek nem kellett sokáig agitálnia, könnyű szívvel, ahogyan csak egy húszéves ember tud határozni, aláírt. A kiképzés után ide vezényelték vissza a falujába. Meglepődött, mert egyáltalán nem volt szokásban az efféle könnyelműség a testületnél, nagyon is vigyáztak rá, a szervezet szigorát holmi atyafisági, baráti kötődések fel ne puhítsák. Haragos Bálintot, a régi őrsparancsnokot is azért helyezték el, fokozták le, mert túlságosan ismert mindenkit, összeemelegedett az emberekkel, s ahogy a felettesei mondták, nem tudott elég erélyes lenni.

Konok parasztok lakták a vidéket, meg kellett őket tanítani kesztyűbe dudálni. Ezért is erősítették meg az őrsöt. Hárman kerültek az öreg Haragos tata – ahogyan az előző parancsnokot a másik kettő gúnyosan emlegette – helyére. A két idegen pesti vagány volt, s rangban, élettapasztalatban jóval Béla előtt jártak. Nem csoda hát, ha Béla fölnezzett rájuk, mindenben a kedvüket kereste.

Nem vette rossz néven, hogy rendszeresen elnyerik a fizetését. Égető szüksége nem volt a pénzre, a szolgálati lakásban ingyen lakott, az egyenruha is térítésmentesen járt, jó, meleg posztó volt pedig, az ételre, italra sem igen volt gondja, a falusiak szinte sorban álltak, ki láthatná vendégül, mondhatni a tenyerükön hordozták a földijeit. Jól jöhet még, gondolták, ez a kis protekció az őrsön. Igen, tudták, meglehetősen gyengécske az így vásárolt befolyásuk, hiszen Béla csak olyan tedd-ide, tedd-oda ember az őrsön, a ranglétra legalsó fokán gubbaszt. Az igazi urak Krauszék, az ő korrumpálásuk kulcsát azonban senki se ismerte a faluban, nincs az a bogrács-gulyás, nincs az a borjúpörkölt, nincs az a pinchedeg zöldszevláni, mormogták a fejüket ingatva, ha egymás között szóba került a téma, amelynek kedvéért ők bárkin is megkönyörülnének.

Béla is tudta mindezt, és a világért sem ellenkezett volna velük, önként, lelkesen szolgálta őket a maga elvtelen kutyahűségével. Volt benne némi együttérzés a földijeit iránt, és nemcsak a rendszeres potyázás miatt, hanem az eredendő együvé tartozás okán is, de a gyakorlatban, a mindennapi cselekvés szintjén ennek az együttérzésnek a leghalványabb jele sem nyilvánult meg.

Béla szívesen odaadta volna Krauszéknak önként is a fizetését, ha kérik, de ők ragaszkodtak a kártyacsata jelképezte szertartáshoz, lehet, hogy a betyárbeccsület diktálta így, de az is, hogy csak az unalom.

Valamivel agyon kellett ütniök az időt. Nem értették, hogyan élhetnek emberek huzamosan ilyen elmaradott körülmények között, ahol nincs egy átkozott kabaré, operett, esztrád zenekar, se egy istenverte lokál, csak az

a két áporodott kocsmá a templom meg a kastély átellenében. És még azokba se térhettek be nyugodtan. Mindenki ismerte őket, hiába vetették volna le az egyenruhát. A gyanakvó tekintetek, a sunyi alázatoskodás mögött parázsló gyűlölet, a hajbókolásnak álcázott kivagyiság, a félelemtől elszűkülő szemrésekből sugárzó hideg lenézés keltette bosszúság nemegyszer robbanásig fokozódott bennük. Volt, hogy a kilincset le se nyomva távoztak az ivóból. Csizmás lábukkal úgy rúgták ki az ajtót, hogy az a tokjából is kiszakadt. Máskor a fröccsökkel megrakott asztalt borították a gyanúsan pusmogó parasztkra.

Időről időre beruccantak ugyan a közeli városba, azért kellett nekik a pénz, Béla pénze is, de ott sem érezhették jól magukat. Nincs utálatosabb egy vidéki kisvárosnál, ha ott ráadásul falusi rendőrként még le is nézik az embert. Civilben voltak, de ez a gyanakvó, barátságtalan nép, még a legalja is, messziről megsza-golta róluk, mi a foglalkozásuk, s idegesítő óvatossá-gal kerülgette őket.

Helyben kellett megtalálniuk a szórakozásukat. Legalábbis addig, remélték, nem sokáig, amíg a szolgál-at ide köti őket. Ha rendben megy minden, a kapitány-ságon ezt ígérték, fél év múlva előléptetik őket, és mehetnek vissza Pestre.

Jócskán elmúlt már éjfél, mire úgy-ahogy megfordult a szerencse, és tartósan melléjük pártolni látszott. Krausz és Horkai, ha nem avatkoztak is bele körmönfont csalással, a pakli cinkelésével, s más efféle vásári trük-kökkel a játék menetébe, azért kénytelenek voltak egy-két cinkos kacsintással elegyengetni a túlságosan is tévedező szerencse útját. Bélát annyira elfárasztotta ez a kora délután óta dúló kártyacsata, hogy, bár észrevette Krauszék ügyeskedését, nem volt se kedve, se mersze szóvá tenni azt. Pedig igazán nem esett jól neki, hiszen mindent megtett, hogy emberszámba vegyék, becsüljék, de eredménytelenül. Csak röhögtek rajta, legyintettek, nem vitték magukkal a titkos városi kiruccanásaikra se.

Azt pedig, hogy az öreg Weisz, a kocsmáros nemcsak ingyen szolgálta ki, ha betért hozzá egy-két pohár italra, a lányát is a nyakába akarta varrni, vagy hogy Nyéki-Abos, a vegyesbolt vezetője nemcsak megadóan tűrte, hogy fizetés nélkül távozzék, udvariasan utána is szólt, s megkérdezte, nem parancsol-e még valamit, egyáltalán nem tudta értékelni. Ő a főnökei megbecsü-lésére áhítozott, azt szerette volna kiérdemelni bármi áron, de hiába, minden igyekezete zátonyra futott.

Amikor Horkai az utolsó százast is elhúzta előle, megkönnyebbülten állt föl az asztaltól. Hátrarúgta a széket, és az ablakhoz lépett. Horkai meglepődött, arra számított, hogy újabb csalási kísérlete, amit maga se

vett egészen komolyan, veszekedésbe torkollik, ahol végre szabadon engedheti az indulatait. Ingerülten vette tudomásul, hogy Béla nem terített ki vele a lapokat, könnyedén napirendre tér a rosszul palástolt blöffölés fölött, amikor pedig látszik az arcán, hogy mindent ész-revett, s ezzel az álszent nagyvonalúsággal megszegye-níti. Odakint sötét volt, mégis érezni lehetett, nemsoká-ra megvirrad. Béla azt is hallani vélte, hogy a toronyóra hármát üt. Nem az fájt neki, hogy veszített, sem az, hogy becsapták, hanem hogy semmibe veszik.

– Csak nem fáradtál el? – reccsent rá Horkai beteges, akadozó hangja. Reszkető kézzel töltögette a maradék pálinkát a vizespoharakba. – Na, gyere, igyál, ne lógasd az orrod!

Krausz és Horkai megfogták a poharat, és a szájuk-hoz emelték, de nem itták ki, Bélát figyelték, csatlako-zik-e hozzájuk. Béla, bár teste-lelke nem kívánta a szeszt, velük tartott. Nem gatyáztak sokat, egy hajtásra kiitták, ami a poharukban volt, az utolsó cseppig. Béla úgy érezte, nem is a gyomrát, egyenesen a tüdejét égeti az erős törköly.

Kinyitotta az ablakot. A fülledt cigarettafüst kitódult rajta, s a nyári hajnal harmatos, poros lehelete foglalta el a helyét. Nem volt részeg, csak némi könnyed zsi-badás lobbant át az izmain, derengett föl a játék gör-csétől elgémberedett gondolatai között. Horkai sárga, fiatalon is ráncos ördögarcra tolvakvoán közeledett feléje.

– Savoó Gáspárt nem mered behozni – mondta, és gúnyosan Béla szemébe nézett.

Az ötlet első hallásra meghökkentőnek tetszett, de nem volt váratlan. Igen, a téma ott lappangott közöttük napok, vagy talán hetek óta már, hiába hogy nem beszéltek róla. Tudták, őt, Savoó Gáspárt kell megpuhí-taniuk, ő volt a legtekintélyesebb, ha nem is a leggaz-dagabb paraszt a faluban, ha ő beadja a derekát, aláír, a többivel már nem lesz baj.

Savoó azonban ravasz ember volt, nem lehetett könnyen megfogni. Az agitátorok minden délután ott ültek nála, nem ellenkezett velük, elhallgatta őket akár éjfélig is, igazat adott nekik, bólogatott, igen, a kolhoz a legjobb dolog a világon, aztán mégse írt alá. Már fő-lülről is letelefonáltak, csináljanak valamit, mert ez nyílt provokáció, és rajtuk röhög az egész megye, és megnéz-hetik magukat, ha még ennyit se képesek elintézni.

A telefonok Krausznak szóltak, elvégre ő volt a főnök, de mindnyájuk füle hallatára. Tudták, miről van szó, ha nem is beszéltek róla. Készültek a cselekvésre, bár nem koholtak terveket.

– Ha behozod, ez mind a tied – mutatott az asztal két sarkán föl-púpozott, gyűrött papírpénzhalmokra Horkai, miközben beleegyezést várva kérdően Krauszra nézett.

Krausz bólintott. – Látod, Robi is odaadja a magáét. Gazdag ember leszel. – A pénz java Béla fizetése volt, nekik egy-két százasuk, ha volt benne, a többit elő se vették, úgy játszottak, de Bélát nem ez zavarta, inkább az, hogy mindig az ő nyakába varrják a legkényesebb dolgokat. A tiltakozása azonban elég erőltetnre sikerült.

– Ilyenkor? – kérdezett vissza.

Horkai tüntetően hátat fordított, hogy így is jelezze, csak és kizárólag Krauszhoz beszél.

– Mondtam, hogy nem meri megtenni. Ugyanolyan beszari alak ez is, mint a kedves atyafiai.

– Hagyd – mondta Krausz –, lehet, hogy igaza van, végül is közülük való.

Bélában föllobbant a méltatlankodás, talán éppen azért erősebben a kelleténél, mert Horkai az elevenébe talált. Hát minden eddigi igyekezete hiábavaló lett volna, hiába tett meg mindent, hogy különbözzék az atyafiaitól, az nem számít, az első adandó alkalommal, amikor nem ugrik azonnal, az orra alá dörgölik, közülük való vagy. A legszívesebben szembefordult volna Krausszal és Horkaival, s most azonnal visszapártol a falusiakhoz, de érezte, ez a megoldás csak hiú ábránd, nem lehetőség, a visszaút mindörökre bezárult mögötte. Ha tartják valakinek, ha félnek tőle, hát csak azért, mert elpártolt tőlük. Ha visszakozna, ha elveszítené a hatalmát fölöttük, amit mégiscsak Krausztól és a hozzá hasonlóktól kapott, azonnal leköpnék, semmibe vennék.

Az ajtóhoz lépett, sértődött, sietős mozdulattal tépte föl, de mielőtt kilépett volna az alvó falu sötétjébe, még visszanézett, látta, ahogy Horkai becsukja az ablakot, és diadalmas arccal Krausz felé fordul, és azt kérdezi:

– Na, mit szólsz hozzá?

Krausz kételkedve ingatja a fejét, s azt mondja:

– Várjuk ki a végét! – Itt megszakadt a film. Valószínűleg Krausz osont oda az ajtóhoz, és ő csapta be, nehogy Béla kihallgathassa őket.

Béla szédelegve botorkált le a lépcsőn, lépett ki az utcára. Savoó Gáspár közel lakott, csaknem az őrs szomszédságában, úgyhogy Bélának ideje se volt meggondolni, mire készül, máris ott állt a Savoó porta kapujában. Ismerte a kallantyú járását, benyúlt a lécek között, félrehúzta, és már nyílt is a kapu. A kutya egyet-kettőt vakkantott, aztán alázatosan kushadt le, dörgölözött oda a jövevény csizmás lábához. Savoó nem alhatott valami mélyen, mert be se csapódott Béla mögött a kapu, máris kidugta a fejét.

– Ki az? – kérdezte a rosszul leplezett félelemtől kissé fátyolos hangon, készen rá, hogy az első gyanús jelre visszarántsa, és beláncolja az ajtót. Az ismerős arcot látva egy pillanatra megfeledkezett a kötelező

óvatosságról, előlépett. Ingben, gatyában volt, ahogy éppen kibújt az ágyból, a lábán papucs. – Mit akarsz? – mordult rá Bélára.

– Gyűjjék velem! – mondta Béla, és odalépett a visszahúzódni készülő Savoóhoz, és durván megragadta a kezét.

– Had ötözzek föl előbb!

– Nem löhet – mondta Béla, és csavart egyet az öreg karján.

– Csak beszólok az asszonynak – próbálta az időt húzni az öreg, de Béla nem hagyta magát, egy határozott mozdulattal maga elé lódította Savoót.

– Gyerünk – mondta, s görcsös karvalyujjával gombolni kezdte a revolver tokját.

Savoó belátta, nincs mit tennie, kilépett az utcára, s engedelmesen elindult az őrs felé.

Az őrs hivatali szobája, amit Béla az imént még kártyabarlangi minőségében hagyott oda, most egy konyha otthonos rendtelenségével telt meg, s a sült krumpli illatát árasztotta. A krumplit Horkai sütötte a vaskályhán, hogy a pálinkától háborgó gyomrát valamelyest lecsillapítsa. Pusztá kézzel forgatta az egyik oldalukon már megégett gumókat, lusta volt akár csak a bicskát is elővenni a farzsebéből. A kályhában kukoricacsutka pattogott. Éppen hozzá akartak fogni az evéshez, amikor Savoó és Béla megérkeztek.

Hiába próbálták legyűrni a zavarukat, meglátszott rajtuk a tanácstalanság. Nem számítottak rá, hogy Béla ilyen gyorsan visszatér, s ráadásul nem egyedül. Horkai sziszegve kapkodta le a krumplikat a tűzhelyről, mert égették a kezét, s dobálta rendetlen összevisszaságban az asztalra őket.

Krausz a szokásával ellentétben váratlanul ordítani kezdett. Sipító, komikus hangja, most derült ki, okkal volt olyan csöndes eddig, visszhangot vert a nagy, hodály szobában, amiben a kályhán, az asztalon, két széken, egy lócán s egy priccsen kívül semmiféle más berendezési tárgy nem volt, még a kötelező Lenin-, Sztálin- és Rákosi-portrék is hiányoztak a falról.

– Kezeket föl, kezeket föl, föhöl, föhöhöhöl... – Horkai, bár még nem végzett a krumplikkal, félbehagyta a velük való foglalatosságot, és becsukta Béláék után az ajtót, nehogy Krausz kiabálása fölverje a falut.

Savoó, mint katonaviselt ember, tudta, mi a dolga, szó nélkül engedelmeskedett: égne emelte a kezét.

– Hozz kötelet – fordult Krausz most már a szokott csöndes modorában Bélához. Béla ugrott, és hozta a kötelet. Jó vastag, istrágnak való volt. Szép Lajosnál, a szíjjártónál foglalták, s itt maradt náluk. – Kötözd meg! – adta ki a parancsot Krausz, s elfordult, ne is lássa az izléstelen jelenetet.

– Várj! – szólt rá Horkai, aki időközben megint viszatért a krumplikhoz. – Tegyük előbb ezeket a hóna alá! – és a kályhán maradt két füstölgő krumplira mutatott. A többit már leszedte, ott hültek az asztal sarkán. Horkai észrevette Savoó arcán az ijedséget. – Na, mi van, vén beszari? – mondta, és hirtelen két kézzel markolta meg a paraszt jobbját, föltépte a rossz inget, s a meztelen hóna alá dugta az egyik krumplit, a karját visszaszorította a testéhez, s Béla segítségével jól lekötözte. Ugyanígy jártak el aztán Savoó másik karjával is.

Béla majd elhánnya magát, amikor meghallotta, hogy az öreg, aki eddig konokul, ellenségesen hallgatott, vinnyogni kezd, olyan óvatosan, szinte titokban, mint a patkány. Az öreg háta mögött állt, így nem láthatta, hogy Savoó váratlanul kitérte a száját, mintha segítségért készülné kiáltani. Mielőtt azonban bármiféle hang kijöhetett volna a torkán, Krausz ijedt fürgeséggel oda-szökkent melléje, és a koszos zsebkendőjét a szájába tömte, nagy buzgóságában Horkai is elővette a magát, s megpróbálta Krauszé után gyömöszölni, de csak félig sikerült, a maradék kilógott, s ott lengedezett az öreg álla előtt, mint valami frivol kecskeszakáll.

Béla, amikor behozta, még örült is neki, hogy leszámolhat a vén, pökhendi Savoóval, hogy megmutathatja neki, milyen a magyarok Istene, nem gondolt e leszámolás kiábrándító részleteivel. Amíg a másik kettő parancsait kellett követnie, elvolt valahogy, de most magára maradt, s hatalmába kerítette a rosszulét. Vezesd a fogdába, hadd gondolkozzon, ennyi volt, amit foghegyről, mintha nem is vele beszélne, odalökött neki Krausz. Ahogy kiléptek a szobából, s a folyosón megindultak a hátsó kamra felé, ezt használták fogdáknak, úgy érezte, kiszalad a lába alól a talaj, a kövezet táncolni kezdett, a falak horpadozni. Beteges görccsel kapaszkodott Krausz parancsába, s mindent elkövetett, hogy túlteljesítse, nagyokat boksolt az előtte haladó öreg hátába.

Az ajtó mögött belebotlott a küblibe. Szinte élvezettel hajolt fölé, a gyomra örvénylő görcsökben buktatta a szája peremére a csípős, savanyú gyomornedvet, ami szinte pezsegve forrt rá az ínyére, kiköpni is alig tudta. Némi alkoholbűz füstölgött csak belőle. Tegnap dél óta semmit se evett, nem volt mit kihánynia. Hát e kínoskeserves megkönnyebbülés is elmaradt. Dühödten rúgta rá az öregre a zárkaajtót, mintha mindenről ő tehetne.

Krausz és Horkai teli szájjal falták a krumplit.

– Gyere – mondták –, egyél te is, még meleg! Vagy arra vársz – és nem bírták tovább, itt kirobbant belőlük a röhögés –, amit az öreg melenget a hóna alatt?

– Hát persze – toldotta meg Horkai, akinek sohase volt elég a tréfa –, mert ő a zsirosat szereti.

Béla eleresztette a füle mellett a megjegyzést, otromba tréfának vélte. Nézte, milyen étvágyuk van, de nem tartott velük. Éhes volt, mégse ment le a torkán a falat. Felcsípett ugyan egy-két morzsát, de aztán semmi többet. Pedig talán ízlett is volna neki, nyelve alatt föllobbant az októberi, napsütötte föld íze, emlékei között a kép, ahogy apjával a krumplit szedik, tüzelik a szárát. Nem értette, hogy jön ez ide, ingerülten hessentette el az érzelmes emlékeket. Az éhség alattomosan és sokáig meglapult benne, aztán egyszerre szinte föllobbant a beleiben, s ugyanolyan görcsös erővel hajlította meg a testét, mint az imént az undor. Az asztal fölé görbedt, de ekkorra már csak pár szem hideg morzsa, s a gondatlanul kibelezett héj hevert szanaszét, jórészt a pénz közé keveredve.

– Látom, éhes maradtál – mondta Horkai. – Még jó, hogy félretettünk neked – látszott rajta, alig tudja legyűrni a röhöghetnékjét – valamit. – Várt egy kicsit, hogy megnyugodjék, de a vidámság ott bujkált a szavai közt, Béla ezért sem érezte az élüket: – Na, hozd be gyorsan! – Legszívesebben eleresztette volna e furcsa parancsot a füle mellett. Krausz hangja térítette észhez, ingerülten rivallt rá:

– Mi van, nagyot hallasz? – Béla megértette, nincs mese. Kiment, és bevezette Savoót.

– Már megint itt vagy, vén szőröstalpú? – verte az öreget kedélyesen hátra Horkai.

Savoó válaszolni akart, de a zsebkendők nem engedték, száználmas öklendezésbe fulladt az igyekezete. Nem figyelt rá senki. Bélával voltak elfoglalva.

– Szedd elő a krumplidat – mondták, és barátságosan, de azért úgy, hogy érezze, itt most nincs helye az ellenkezésnek, visszapenderítették az öreg mellé. Béla eloldozta a kötelet, a krumplik lepotyogtak a földre. Savoó széttárta a karját, hogy égő hónalját kiszellőztesse. A testtartása egy nagy, ütődött, repülni képtelen madárra emlékeztetett. Savoó kihasználva, hogy elterelődött róla a figyelem, kezdte kifele cibálni a szájából a zsebkendőket. Többször is nekirugaszkodott, mire sikerült.

Krausz és Horkai Bélát figyelte, aki engedelmesen négykézlábra ereszkedve a langyos, verejték-szagú krumplikat szedte össze.

– Egyél! – szólt rá Krausz. Béla öntudatlan, részeg mozdulattal vette a szájához az egyik szemet, és beleharapott. Közömbösen falt, még a héjat se köpte ki.

– Nézd, hogy ízlik neki – rikkantott föl Horkai.

– Tiszteltetem a gusztusát – mondta Krausz. Béla sérődötten ugrott föl, de ahogy Krausz szürkébe dermedt tekintetét elkapta, benne szakadt az indulat.

– Derék gyerek vagy – veregette meg a vállát békéltetően Horkai.

Béla erre kiköpte a krumpli maradékát.

– Mi van, mégse ízlik? – húzta föl a szemöldökét Krausz.

– Az isten verje meg! – ordított Béla, és a tenyerébe temette az arcát. A válla meg-megrándult, mintha sírni készült volna. Horkai a hóna alá nyúlt, és óvatosan leültette az egyik székre, a priccs lábához.

– Gyere – mondta –, megnézzük, tényleg szőrös-e a komának a talpa! – Odament Savoóhoz, és rálökte a priccsre. Az öreg tehetetlenül zuhant el. Hasra esett. A keze-lába szétállt, s úgy kapálózott velük a levegőben, mint egy gombostűre szúrt ganajtúró. Horkai ráült a térdére, hogy lefogja a lábát. A papucs ekkorra már magától leesett róla.

– Na, borotválj meg! – szólt oda Bélának. Elővette a belső zsebéből a borotvakést, és Béla felé nyújtotta. Béla elvette a kést, de nem tudta, mit kezdjen vele. Értetlenül nézett Horkaira.

– Csináld már! – lihegte az mérgesen, mert bármilyen bágyadt ellenállást tanúsított Savoó, azért csak dulakodni kellett vele. Talán le is vetette volna magáról Horkait, ha Krausz a segítségére nem siet, így azonban kettős erővel sikerült fekvő helyzetben tartaniuk az áldozatot.

Béla lehajolt az öreg bütykös lábához, és a bőrkeményedésektől sárga talpnak támasztotta a kést, s néhány-szor végighúzta rajta, de olyan tessék-lássék módon, mintha egy kisasszonyt borotválna. A borotvára is vigyáznia kellett, mert amikor beleakadt egy-egy ráncba, repedésbe, meg-megreccsent, attól lehetett tartani, kicsorbul a papírvékony éle.

– Ne úgy – sziszegte ingerülten Horkai –, szemből nyomd rá, nem baj az se, ha vérzik!

Béla térdre ereszkedett, s bénultan várta, mi lesz. Képtelen volt engedelmeskedni. Ekkor Krausz türelmét veszítve mögéje került, s hátulról megfogta a kezét, mintha elsőiskolás gyerek volna, akit az anyja erőszakkal akar a betűvetés tudományába bevezetni, s két-három hosszanti csíkot vágatott vele az öreg talpán. Olyan mélyre sikerültek, hogy menten kicsordult a vér, s a talp sértetlen részeit is elfutotta.

– Hát így valahogy – mondta Krausz. Elengedte Béla kezét, de ott maradt mögötte. Béla maga se tudta volna megmondani, miért, de ettől minden eddigi gátlását elveszítette, s gyors egymásután vagy tíz-tizenkét csíkot metszett az öreg mindkét talpára.

Savoónak nemcsak a talpa, az egész lába bokáig merő vér lett. Béla fölállt, hátr lépett, s mozdulatlanul meredt a semmibe. Krausznak kellett oldalba böknie, hogy magához térjen. Ekkor vette csak észre, mi történt. Idegenkedve nézte az öreg véres lábát. Beleborzongott a látványba, mintha nem lett volna semmi köze az egészhez.

Horkai elengedte az öreget, Savoó lelépett a mocskos, olajos padlóra. A vér sötéten szívódott be a deszkák közeibe, és szétszívárgott a szálak mentén. Savoó nem tudott fölállni. Ült a priccsen, és a három rendőrt nézte. Krausz háttal állt neki, hanyagul az ablakfélfának támaszkodott. Horkai az asztal lapjára könyökölt, nem sok tartotta vissza tőle, hogy odahasaljon a százasok meg a krumplihéjak közé, és elaludjon. Hirtelen ütötte fejbe a részegség. Csak Béla állt szemben Savoóval, véres kezét ügyetlenül tartotta maga előtt. Savoó, mint ha csak most eszmélt volna rá, mi is történt vele, váratlanul fölüvöltött. Zavaros káromkodásából, szitkozódásából egyetlen mondat maradt meg Béla emlékezetében: majd mögbüntet benneteket az Isten! Aztán ugyanolyan váratlanul, ahogyan kezdte, abba is hagyta az üvöltést. Konokon harapta be a száját, fénytelen pillantását Bélára szegezte. Találkozott a tekintetük. Béla véres kezét védekezőn emelte az arca elé. Ujjai közül kicsúszott a borotva, és koppanva esett le a padlóra.

– Na, makacskodunk még? – kérdezte szórakozottan, szinte az ablaktól Krausz.

– Aláírok – hörögte Savoó –, hun az ív?

– A tanácsházán – hallatszott Krausz szenvtelen hangja. Az öreg nem akart hinni a fülének. A tanácsháza messze volt ide, a templom mögött, a falu közepén.

– Nem löhetne inkább itt? – Krausz meglepetten nézett föl, aztán mégis úgy döntött, nem bosszantja magát fölöslegesen, elereszti a füle mellett a pofátlan kérdést, s tovább folytatja a körme tisztogatását, amit a bicskája hegyével végzett.

Savoó újra megpróbált talpra állni, de nem sikerült neki. A lendület azonban lesodorta az ágyról, kénytelen volt négykézlábra ereszkedni, így indult el az ajtó felé. Krausz amint észrevette az öreg távozási szándékát, abbahagyta a körömpiszkálást, az ajtóhoz lépett, és előzékenyen kinyitotta. Savoó nem is érzékelte a helyzet rendellenességét, közömbösen mászott át a küszöbön, indult meg lefelé az udvaron az utca irányába. Az udvar közepén megállt, a fejét, mint egy kutya, alázatosan visszafordította az ajtóban álló Krausz felé, s egy könyörgő pillantást vetett rá.

– Nem möhetnék előbb haza?

– Nem – mondta Krausz szárazon és olyan halkán, nem volt valószínű, hogy az öreg meghallotta. Mégis, amikor túljutott a kertikapun, nem hazának, hanem ellenkezőleg, a tanácsháza iránt vette az útját.

Krausz visszafordult a szobába, s észrevette az öreg papucsait, amelyek ott heverték a priccs mellett. Lehajolt értük, kiment a tornácra, onnan dobta az öreg után őket, de nem vett elég nagy lendületet, s így fönnakadtak a kerítést szegélyező orgonabokrokon.

– A papucsai – sipított csúfondárosan. – Itt vannak, vigye őket, nehogy fölfázzon útközben!

Krausz vissza se jött a szobába, hogy elköszönjön, az udvaron ment hátra, a szállására. Azt meg, hogy Horkai hogyan tűnt el, Béla észre se vette. Amikor körülnézett, már egyedül volt. A nyitva maradt ajtón kellemetlen, éles hideg csapott be a szobába. Áthasította a cigaretta, a pálinka s az olajos padló váróte-rembüzét. Vacogni kezdett, olyan hirtelen, gyerekes buzgalommal, hogy a foga is belekoccant. Be kéne csukni az ajtót, gondolta, de nem volt ereje, hogy elmozduljon a helyéről. Az ablaknál állt, homlokát a hideg üvegnek dütötte. Tekintetében mohón, kétségbeesetten horpadt bele az utca képe.

Csalódottan nézett Savoó után, azt remélte, lesz annyi bátorsága, és ellenszegül Krausznak, hazamegy

előbb, s nem araszol végig az utcán ilyen állapotban, nem ül oda a tanácsháza elé, megvárni, amíg a tanácselnök, a részeges Tarkó előtántorog valamelyik hegybéli borpincéből, de hát nem, semmi szégyenérzet se maradt benne, talán egyenesen örült neki, hogy az egész falu szeme elé tárhatja, mit csináltak vele idebent. Ha szánalmat, könyörületet remélt, rosszul számított.

Odakint már megindult az élet, kerekek nyikorogtak az álmos derengés mögött, kasza-kapa koccant. Látni lehetett a lovakat, a szekereket s a gyalogosokat, ahogy félig-meddig kibontakozva a hajnal párójából a mezőre igyekeznek. Indult mindenki a maga dolga után, kukoricát kapálni, sarjút kaszálni, vagy éppen vasúti egyenruhába bújva szolgálattevésre. Savoóhoz egyikük se szólt. Elmentek mellette, mintha észre se vették volna, mintha nem is létezne, lidérces álomkép volna csupán.

SZENTI ERNŐ

A szürrealista szerint

*Ez az árokparthoz szokott csönd
soha nem akart többet a legkevesebbnél.
A szürrealista emlékezete szerint
a sivatag tűnt el a homokszemben.*

*A helyét soha el nem hagyó
a rosszat, a helyéhez hű a jót kapta.
Mutogatós faágak, öntőformából
kiemelt égbolt, életképes mondatszakadék.*

*Úgy hagyott maga után kettős nyomot,
hogy se előtte, se utána meg se moccant.
Reklámtábla alatt szobányira szűkült magány.
Lezser félelem, szabadnapos szorongás.*

Egyforma arcok

*Miként az egykor viruló
eszmék elmeszesedett érfala.
Miként a kisfiús arcú igazság.
Miként a tekintélyét kockára tevő égbolt.*

*Együtt zuhant a könnyű a súlyossal.
Egy csónakban a karót és a fülét hegyező.
Zörög, zötyög a közhely szekere,
tengelyig süppedt a sárba az igazság hintaja.*

*Azt és annyit, amennyit huszonnégy
óra alatt kifogalmaz magából az élet.
Rövid lejáratú tagadás, hited tilosba tévedt.
Mondd, a sok-sok egyforma arc közül melyik a tied?*